

Tekstlæsning

Læsning af tekster i emne, som skrevet værk, og i forbindelse med fagligt samspil

Arbejdet med tekster står helt centralt i alle fagets 2017 læreplaner. I definitionen af det udvidede tekstbegreb betragtes alt som tekst og kræver tydelig genreforståelse. Som noget nyt er indført krav om læsning af skrevet værk. Arbejdet med tekster organiseres i emner. I nærværende materiale udfoldes med udgangspunkt i et overordnet tema et forslag til sammensætning af emner, arbejde med værk, samt forslag til hvordan emnerne kan indgå i fagligt samspil.

Indholdsfortegnelse

Emnelæsning	2
Tekster:	2
Ideer til tekstarbejde	3
Metode	3
Eco-criticism	3
Det udvidede tekstbegreb	4
Øvelser	4
Værklæsning	4
Ideer 5	
Fagligt samspil	5
Den videnskabelige basismodel	5
Inspiration	6

Emnelæsning

I engelsk organiseres arbejdet med tekster i emner, og emnerne har i princippet ingen begrænsning. I både læreplan og vejledning er der forslag til, hvordan arbejdet kan gribes an i forhold til kernestof og supplerende stof.

Temaet: "Man and Nature/Climate and sustainability" er et konkret forslag til et tema, der både arbejder med det udvidede tekstbegreb, med værklæsning, og som indeholder muligheder for fagligt samspil og forarbejde til SRP.

Temaet er bygget kronologisk op i 3 faser, og dermed også i 3 emner: Historiske tekster, der lægger op til en litteraturhistorisk tilgang ("British romanticism" og "American transcendentalism"), tekster, der beskriver mødet med naturen og menneskets indgriben i naturen og lægger op til en mere "eco-critical approach", og endelig klimarelaterede tekster, såkaldt "cli-fi" ("dystopia revisited").

Tekster:

Romanticism and Transcendentalism:

William Wordsworth, "I Wandered Lonely as a Cloud" (1802)

Samuel Taylor Coleridge, "Letter to Sara Hutchinson, Eskdale, Friday, August 6th." (1802)

Ralph Waldo Emerson, extract from *Nature*, chapter 1 (1836)

Henry David Thoreau, extracts from *Walden*, chapters 1 and 2 (1854)

20th century Man and Nature – Isolation, Fascination, Preservation and Destruction

Henry Beston, *The Outermost House* – Chapter 3, The Headlong Wave (1928)

<http://www.henrybeston.com/outermost.html>

Peter Matthiesen, *Snow Leopard* (1979)

Barry Lopez, *Arctic Dreams* (1986) <http://www.barrylopez.com/>

Aldo Leopold, *A Sand County Almanac*, the chapter "Thinking like a Mountain" (1949)

<https://www.aldoleopold.org/about/the-land-ethic/>

Gretl Ehrlich, from *The Solace of open Spaces*, the essay "A Storm, the Cornfield and Elk" (listen to Gretel Ehrlich at <https://www.npr.org/templates/story.php?storyId=4529322>)

Rachel Carson, *Silent Spring* (1962)

Terry Tempest Williams, *Refuge. An Unnatural history of Family and Place*, Epilogue "The Clan of One-Breasted Women" (1991) https://ratical.org/radiation/inetSeries/TTW_C1-BW.html

Nature Is Speaking, <https://www.conservation.org/nature-is-speaking/Pages/default.aspx>

Dystopia Revisited

Suzanne Collins, *The Hunger Games*, from chapter 1 (2008)

Cormac McCarthy, *The Road* (2006)

Helen Simpson, "Diary of an Interesting Year" (2009). (Novellen findes i samlingen *I'm With the Bears: Short Stories from a Damaged Planet*, ed Mark Martin (2011) og i *The New Yorker*, Dec 21, 2009)

George Orwell, *Nineteen-Eighty Four*, chapter 1 (1949)

Ray Bradbury, "The Veldt" (1950)

Ridley Scott, *Blade Runner* (1982)

Principperne bag udvælgelsen af tekster bl.a.

- 1) Variation i genrer (digt, novelle, roman, essay, podcast, og film)
- 2) Tekster der har "muligheder" (konflikt, analytisk potentiale, appellerer til elever osv.)
- 3) Variation i længde (tekster der kan afvikles på et modul, og tekster der strækker sig over længere tid).

Sidst i artiklen er der en litteraturliste med forslag til andre tekster og generel inspiration. Ethvert tekstvalg er naturligvis altid subjektivt og et resultat af samtaler med kolleger, læsning af antologier, internet research og deltagelse i forskellige kurser. Tekstvalg kan også med fordel foretages sammen med eleverne. I aktuelle emner, som fx emnet om dystopi og bæredygtighed, vil der være elever, der har kendskab til film, tekster, websites og måske græsrodsorganisationer, der kan inddrages i emnearbejdet.

Ideer til tekstarbejde

- Poetry – lær udenad. Ved at træne udenadslære af et digt træner man også udtale og mundtlighed. Giv eleverne "I Wandered lonely as a Cloud" i print, del dem op i par, og send dem ud (i naturen) for at lære udenad.
TIPS: Giv dem nogle anvisninger som fx: lær linje for linje, find rim og rytme, stå med ryggen til hinanden, mens I læser op, og mærk digtets "åndedrag", råb, hvisk og syng linjerne til hinanden, læs det op som rap, vær hinandens sufflører, og forsøg at iscenesætte oplæsningen.
- Udvalg centrale citater fra Thoreaus *Walden*. Bed eleverne om at arbejde innovativt med citaterne. Hvad kan de bruges til i dag?
- Diskussion/Do Debate: For eller imod ulve? Lav en argumentationsanalyse af Leopolds tekst ("Thinking Like a Mountain"), sammenlign med debatten i Danmark og inddrag evt. erfaringer fra Yellowstone (søg fx på "Re-introducing Wolves in Yellowstone").

Metode

I forbindelse med arbejdet med et tema kan det være oplagt at introducere særlige metodiske tilgange. I EMU materialet om det engelske sprog som Lingua Franca er det fx oplagt at introducere "post-colonialism". I forbindelse med dette tema, "Man and Nature", kan det være givende at præsentere eleverne for "eco-criticism". Der er mange fine introduktioner på nettet, men her er en sammenskrivning af de overordnede ideer (baseret på Greg Gerrards bog om eco-criticism – se litteraturlisten) samt en række spørgsmål, som kan bruges til arbejdet med teksterne og dermed også etablere en rød tråd.

Eco-criticism

Taking an ecocritical approach to a topic means asking questions not only of a primary source such as literature, but asking larger questions about cultural attitudes towards and definitions of nature. Generally, ecocriticism can be applied to a primary source by either interpreting a text through an ecocritical lens, with an eye towards nature, or examining an ecocritical trope within the text. The questions below are examples of questions you might ask both when working with a primary source and when developing a research question that might have a broader perspective.

- How is nature represented in this text?
- How has the concept of nature changed over time?
- How is the setting of the play/film/text related to the environment?
- What is the influence of metaphors and representations of the land and the environment on how we treat it?
- How do we see issues of environmental disaster and crises reflected in popular culture and literary works?
- How are animals represented in this text and what is their relationship to humans?

- How do the roles or representations of men and women towards the environment differ in this play/film/text/etc.
- Where is the environment placed in the power hierarchy?
- How is nature empowered or oppressed in this work?
- What parallels can be drawn between the sufferings and oppression of groups of people (women, minorities, immigrants, etc.) and treatment of the land?
- What rhetorical moves are used by environmentalists, and what can we learn from them about our cultural attitudes towards nature?

Det udvidede tekstbegreb

Det udvidede tekstbegreb kan kort defineres ved at **alt**, man analyserer og arbejder med, er tekst. Denne løse og nærmest valne definition¹ skærpes ved at tekstarbejdet starter med at lave præcise genredefinitioner. Den første og væsentligste skelnen er, om der er tale om fiktion eller non-fiktion samt en præcis afklaring af tekstens afsender- og modtagerforhold. Afkodningen af tekstens genretilhørsforhold giver basis for anvendelse af relevante analysemetoder.

Non-fiktion: Kommunikationsanalyse, retorisk analyse, analyse af sproglige virkemidler, argumentationsanalyse, diskursanalyse, billedanalyse, mm.

Fiktion: komposition/plot, karakteristik af personer, miljø mm, fortællesynsvinkel, sprog, billedsprog, tema, budskab mm

Mange tekster befinder sig i et grænseland mellem fiktion og non-fiktion. I visse lærebøger taler man om, hvordan fakta- og fiktionskoder anvendes i tekster, og det kan være en vej ind i at forstå, hvordan tekster formidler budskaber. I de små film fra *Nature is Speaking* (<https://www.conservation.org/nature-is-speaking/Pages/default.aspx>) bliver naturen fx besjælet gennem Hollywoodskuespilleres stemmer, en stærkt værdiladet tekst og velproducerede billeder. Det er ikke naturfilm, som man normalt ser (sammenlign fx med BBCs *Blue Planet*, hvorfra der er fine klip på YouTube), og det kan være en god øvelse for eleverne at se på, hvordan naturen fremstilles forskelligt i samme medie (levende billeder /dokumentar). Man kan vel diskutere om *Nature is Speaking* overhovedet ER dokumentar, eller om det er et diskussions- og/eller partsindlæg i en miljøpolitisk sammenhæng.

Flere af temaets essays anvender også mange fiktionskoder. Når koderne blandes kan det være vanskeligt for eleverne at skelne mellem fakta og fiktion, og de kan dermed komme til at blande analysemetoderne sammen. Ethvert analysearbejde med en tekst bør derfor starte med en indkredsning af genre og dertilhørende analysebegreber, så eleverne vænnes til at anvende metoder systematisk – og korrekt.

Øvelser

- Omskriv Coleridges brev til et digt. Undersøg hvad der gør Coleridge's tekst til et brev. Hvad kan tages ud fra brevet og gøres til et digt? Hvilke genretræk kendetegner et digt?
- Undersøg hvordan Terry Tempest Williams i "The Clan of One-Breasted Women" anvender elementer fra fiktion og fortælling til at beskrive konsekvenserne af atomprøvesprængninger i USA.

Værklæsning

I emnet indgår Cormac McCarthys voldsomme og udfordrende roman *The Road* (2006). Romanen foregår i et dystopisk, post-apokalyptisk "samfund". Romanen er speciel, da den ikke har klare kapiteloversigter, har et overskueligt persongalleri og består af lange passager med dialog. Den virker måske lidt lang med sine ca. 300 sider, men de mange dialogpassager med et meget enkelt sprog gør den overkommelig at læse for elever.

¹ I Vejledningerne til engelsk stx/hf defineres det udvidede tekstbegreb som "alle teksttyper, trykte og multimodale" og uddybes med definitionen af "tekst" i Den Fælles Europæiske Referenceramme for sprog (CEFR).

Ideer til arbejdet med romanen

- Overvej om romanen skal være læst *inden* klassen arbejder med den, eller om eleverne læser løbende. De kan fx få romanen med hjem i god tid – og hen over en ferie. Det kan være en ide at lave en slags “læsestafet”, hvor eleverne løbende skriver ind i et fælles dokument, hvor langt de er kommet.
- Kick-start læsningen med at sætte den første time, hvor romanen udleveres, af til at læse (i læsepædagogikken bruger man et begreb som “langkøring” om det). Sørg for at eleverne er forberedt på at skulle læse uafbrudt i længere tid (måske op til 90 minutter). Gennemgå bogens “udstyr”/paratekst sammen med eleverne: hvad står der på forsiden og bagsiden? Hvor mange sider er der? Hvordan er bogen bygget op?
- Gør det til en hyggelig oplevelse (sæt telefonen på fly-mode, tag tæpper og puder med, måske en pose lakrids og glem ikke en stak papirlommetørklæder til “løbenæser”). Snak med eleverne om, hvad det gør ved læseoplevelsen, hvis de hører musik samtidig.
- Lav et studieark, hvor eleverne kan tage noter løbende. Det kan være en helt simpel tabel med kolonner med overskrifter som fx *the father*, *the son*, *other characters* og *setting*. Rækkerne udgør romanens hovedafsnit (og lad eleverne sætte sidetal på). Bed eleverne lave deres egne kapiteloverskrifter.
- Lad eleverne arbejde i projektgrupper med hvert deres tema i teksten. Lad dem være med til at afgøre, hvilke temaer de skal arbejde med. Afslut arbejdet med mundtlige fremlæggelser.
- Romanen er også filmatiseret. Arbejd med udvalgte scener og undersøg, hvordan instruktør og manuskriptforfatter har løst opgaven. Hvilke valg skal gøres for at “løfte” og transformere ordene fra bogen til filmværket.
- Lad eleverne læse og skrive anmeldelser af romanen. Det er en god anledning til at tale om genrer og forholdet mellem at skrive objektivt og subjektivt.
- Organiser “læsekredse”, hvor eleverne taler frit om deres læseoplevelse. Det kan sommetider være svært at få alle til at tale i det store rum. For at hjælpe samtalen på vej kan I lave små kort, hvor der er spørgsmål, som man skiftes til at svare på. Klassen kan hjælpe med at lave kortene. Det kan være en del af lektien at alle elever bidrager med spørgsmål til samtalekort.

Fagligt samspil

Fagligt samarbejde er let i engelsk. Fagets felt er så bredt og favnende, at det lægger op til samarbejder med alle hovedområder.

Som studieretningsfag OG fællesfag er det naturligt at indgå i daglige tværfaglige samarbejder. Det kan være de aktuelle temaer (præsidentvalg i USA, Brexit, litteraturpriser, mm.) eller emner, der dukker op i forbindelse med skoleaktiviteter (skrive-cups, sprogkonkurrencer, emnedage, studierejser mm.).

De store fælles faglige forløb kræver mere planlægning og fører frem til de store opgaver. “Mand and Nature”-temaet, som bliver brugt som eksempel i denne artikel, egner sig rigtig godt, da der er mange muligheder for at inddrage alle fag. Temaet blev brugt til AT-eksamen 2017, og her er der en mængde materiale og god inspiration.

Den videnskabelige basismodel

I forbindelse med det faglige samspil er det en god ide at gøre opmærksom på den videnskabelige basismodel, som er blevet præsenteret på FIP-kurserne om SRP af Esben Nedenskov Petersen og Caroline Schafalitzky, begge fra Filosofi, IKV, Syddansk Universitet. Læs evt. mere via EMU.²

---

² EMU, stx, AT: <https://www.emu.dk/modul/hvordan-du-f%C3%A5r-eleven-til-kombinere-faglige-metoder-og-metodiske-refleksioner> samt artiklen “Videnskabsteoretisk refleksion som grundlaget for tværfagligt arbejde i almen studieforberedelse” (2014) <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:736195/FULLTEXT02.pdf>

Med modellen træner man elevernes evne til at tænke problemorienteret og til at navigere i komplekse strukturer.

Temaet “Man and Nature/Climate and sustainability” lægger op til at man kan stille mange komplekse spørgsmål. Det kan derfor være oplagt at afslutte og evaluere forløbet ved at lade eleverne forsøge at producere problemformuleringer og problemstilling og udfylde modellen med deres ideer til et videre fagligt arbejde.

Inspiration

Adams, John Joseph (ed), *Loosed Upon the World, The Saga Anthology of Climate Fiction* (2015)

Armitage, Simon, *Walking Away* (2015)

Armitage, Simon, *Walking Home* (2012)

Ashley, Mike (ed), *The Mammoth Book of Apocalyptic SF* (2010)

Duffy, Carol Ann, “Keep it in the Ground, a poem a day – 20 original poems by various authors on the theme of climate change”, <https://www.theguardian.com/environment/series/keep-it-in-the-ground-a-poem-a-day>

Foster, Charles, *Being a Beast – An intimate and radical look at nature* (2016)

Fowles, John, *The Tree* (1979)

Gerrard, Greg, *Ecocriticism* (2012)

Harrison, Melissa, *Rain, Four Walks in English Weather* (2016)

Krakauer, Jon, *Into the Wild* (1996)

Macfarlane, Robert, *Mountains of the Mind, A History of Fascination* (2003)

Macfarlane, Robert, *The Wild Places* (2007)

Macfarlane, Robert, Stanley Donwood and Dan Richards, *Holloway* (2012)

Maitland, Sara, *Gossip from the Forest – the tangled roots of our forestes and fairytales* (2012)

Mooallem, Jon, *Wild Ones, A sometimes dismaying, weirdly reassuring story about looking at people looking at animals in America* (2013)

Nielsen, Bodil Hohwü, “Tekst og Analyse”, i *English Teachers on the Move* (2012)

Norminton, Gregory, *Beacons, Stories for our not so distant future* (2013)

Oswald, Alice (ed), *The Thunder Mutters, 101 poems for the planet* (2006)

Shepherd, Nan, *The Living Mountain* (1977)